

1. Zorgen om Takonda

Het begint licht te worden. De vogeltjes fluiten en er klinken stemmen op de paadjes. Gezellig klinkt dat!

Vanaf zijn slaapmat kijkt Madalitso naar amai*. Met de twijgenbezem veegt ze de vloer van het huis en loopt dan naar buiten.

Madalitso weet precies wat amai nu gaat doen. Zoals iedere morgen pakt ze de grote plastic bak, zet hem op haar hoofd en gaat zich buiten achter het rieten scherm wassen. Als ze straks terug is, gaat ze phala* koken.

Abambo* zal dan ook wel wakker zijn.

Madalitso is allang wakker. Hij heeft niet goed geslapen vannacht. Dat komt door Takonda*, zijn kleine zus. Hij houdt veel van Takonda. Maar nu is er iets ergs: Takonda is ziek, erg ziek.

Met een zucht komt Madalitso overeind, rolt zijn slaapmat op en zet die in een hoekje. Hij moet snel vuur gaan maken, amai zal zo wel komen.

Madalitso loopt naar buiten. Naast hun huis is een afdak, afgeschermd aan drie kanten. Dat is hun keuken. Madalitso legt wat houtjes tussen drie stenen waarop de kookpot komt te staan en steekt ze aan met een lucifer. De houtjes zijn droog door de zon. Ze branden meteen. Dat is fijn. Als het hout nat is, walmt het vuur. Dan blijft het roken en prikt het in je ogen en in je longen. De rook kan ook naar hun huis trekken. Dat is niet goed voor

Takonda. Ze moet toch al zo hoesten. Nu stijgt de rook recht omhoog. Hij legt nog wat hout op het vuur.

'Ah* Madalitso, wat fijn dat je een vuur gemaakt hebt.'
Amai komt de keuken binnen en giet water in een pan. Die zet ze op het vuur.

Even later kookt het water en doet amai maismeel in de pan. Ze roert het maismeel met een houten lepel door het kokende water.

'Bassie*.' Amai kijkt tevreden naar de phala. Daarna loopt ze naar Takonda en kijkt naar haar. Abambo staat op van zijn mat en kijkt ook naar Takonda. Takonda houdt haar ogen gesloten en haar ademhaling gaat snel. Abambo schudt zijn hoofd. 'Ze is erg ziek.' Met een zucht gaat hij op de grond zitten.

'Ee*', zucht ook amai. Ze schenkt de phala in een wijde kom en zet die voor abambo neer. Abambo eet altijd eerst, daarna zijn amai, Takonda en hij aan de beurt. Madalitso gaat zich ondertussen wassen. Hij neemt een plastic teiltje water mee naar buiten. Achter het huisje staat een wand van riet. Daarachter zet hij het teiltje neer. Hij doet zijn handen in het water en brengt het water naar zijn gezicht. Daarna gooit hij handen vol water over zijn lichaam.

Het was warm vannacht. Hij plakt een beetje. Maar het water is lekker fris. Hij knapt er helemaal van op. Met een stuk van een chitenge* droogt hij zich stevig af. Zo, hij is klaar. Nu kan hij gaan eten.

Abambo heeft de phala al op. Hij loopt naar buiten.

'Tionana*', zegt hij en gaat naar het land.

Madalitso kijkt hem na. Abambo is een lange man, hij is mager. Dat komt van het harde werken. Amai zegt altijd dat hij op abambo lijkt. Hij wordt ook lang en mager, net als abambo. Amai is veel korter en mager, maar zij moet ook hard werken. Hout verzamelen en vaak op het land werken. Dan word je echt niet dik. Takonda is nog klein, met een rond gezichtje. Ze kijkt altijd lief. Ze heeft stevige benen, ze hoeft nog niet hard te werken, zoals de anderen.

Dan is agogo* er nog. Zij is de moeder van amai. Agogo heeft grijs krulhaar. Ze loopt gebogen over een stok. Die heeft ze van een boom gehaald. Agogo woont een eindje verderop. Hij gaat vaak naar haar toe. Maar nu moet hij eten.

Mmm, de phala smaakt lekker. Madalitso zou nog wel meer lusten, maar het is op. Hij spoelt de kom af en zet die in de zon om te drogen, naast de kom van amai en abambo.

Nu kan hij amai nog helpen voordat hij naar school gaat. Dat doet hij elke morgen.

Stil eens ... Takonda roept. Madalitso gaat snel naar binnen.

'Ben je wakker, Takonda? Heb je dorst?'

'Ee.'

Madalitso pakt een beker met water uit de emmer en geeft die aan Takonda. Maar Takonda is zo slap, ze kan de beker niet vasthouden. Madalitso gaat naast haar zit-

ten en helpt haar met drinken. Slokje voor slokje drinkt Takonda de beker leeg.

'Bassie', zegt Madalitso. 'Ga nu maar weer slapen.' Dan gaat hij rond het huis vegen.

Buiten komt Phatso* voorbij. Zijn buurjongen gaat al naar school. Madalitso glimlacht. Phatso betekent: gift of cadeau. Nou, dat klopt: Phatso is een goede vriend. En hij is altijd op tijd. Vandaag ook. Hij heeft een plastic zakje in zijn hand. Daar zitten zijn schrift en pen in. Madalitso's gezicht betreft een beetje. Hij zou die ook graag willen hebben, maar abambo en amai hebben geen geld om een schrift en een pen te kopen. Daar moet hij zelf voor sparen. Dat doet hij ook. Na schooltijd gaat hij altijd op het land helpen bij agogo. Agogo heeft geen man meer en ze kan zelf niet bukken. Daar is ze te stijf voor. Madalitso wil agogo wel helpen op het land. Dan verdient hij wat geld. Dat bewaart hij in een oud blikje. Er zit al genoeg geld in voor een schrift, maar aan een schrift alleen heeft hij niets. Hij moet er een pen bij hebben. Dat duurt niet lang meer. Nog even sparen, dan kan hij een schrift en een pen kopen.

Madalitso zit in klas 3 en leert Engels, lezen en sommen maken. De andere kinderen schrijven mee, maar hij kan niet meeschrijven. Dat is jammer. Maar hij kan wel goed leren, zegt mphunzitsi*. Nog een paar dagen, dan gaat hij een schrift en een pen kopen en kan hij ook alles opschrijven. Dat moet ook. Hij wil later dokter worden en daar moet je heel veel voor leren.

Nu moet hij nodig naar school. Het is bijna acht uur en het is nog een heel eind lopen. Madalitso holt naar school. De kinderen gaan al naar binnen. Hij is net op tijd. 'Gaan jullie allemaal maar zitten', zegt mphunzitsi. 'Dan gaan we bidden.'

Mphunzitsi begint de dag altijd met gebed. Dat moeten zij ook doen, als ze wakker worden 's morgens, of als ze naar bed gaan 's avonds. En voor het eten. Ze moeten vragen of Mulungu* het eten wil zegenen. Mphunzitsi zegt dat ze alles aan Mulungu mogen vragen. Dat vergeet Madalitso vaak, omdat hij dat thuis niet gewend is. Hij moet proberen het niet meer te vergeten. Vanmorgen is hij ook weer weggegaan zonder te bidden. Hij heeft zelfs niet voor Takonda gebeden, die zo ziek is.

Na het bidden gaan ze aan het werk. Ze moeten sommen maken. Phatso wordt naar voren geroepen, hij mag de som op het bord maken. Madalitso wil dat ook graag. Misschien mag hij de volgende som op het bord schrijven. Nee, toch niet.

Misschien straks met woordjes schrijven. Ja, nu krijgt hij een beurt! Hij doet zijn best om netjes te schrijven.

'Chabwino*, Madalitso', zegt mphunzitsi.

Madalitso glimlacht en loopt terug naar zijn plaats.

Nu krijgen ze nog Engels en Chichewa, de taal van hun land. Dan is de morgen alweer voorbij.

Het is twaalf uur, de school gaat uit. Madalitso gaat naar huis. Als hij bijna thuis is, hoort hij Takonda al hoesten. Ze is

dus nog steeds erg ziek.

Amai is nsima* aan het koken. Het duurt nog een tijdje voordat het eten klaar is. Weet je wat? Hij gaat naar agogo. Dan hoeft hij dat nare hoesten niet te horen. Agogo staat al te wachten als Madalitso eraan komt. Ze kijkt hem vriendelijk aan. 'Kom je me helpen, Madalitso?' 'Ee. Zal ik brandhout gaan zoeken?'

'Chabwino.'

Madalitso loopt naar de bergen. Dat is de beste plaats om hout te vinden. Gelukkig dat het niet zo ver weg is. Daar zijn de bergen al. Hij klimt omhoog en raapt overal takken op. Hij moet er zo veel mogelijk zien te krijgen. Daar zal agogo blij mee zijn.

Na een tijdje heeft hij er genoeg. Madalitso trekt een grasstengel uit de grond en bindt de bos takken vast. Dan legt hij die op zijn hoofd. Het is zwaar. Hij loopt hard door. Dan is hij zo snel mogelijk terug.

'Chabwino, chabwino, Madalitso', zegt agogo als ze de bos takken ziet. Haar oude ogen glinsteren. 'Nu kan ik lang koken en wat takken verkopen. Dat heb ik de vorige keer ook gedaan.' Ze maakt de knoop van haar chitenge los en haalt er vijftig kwacha* uit. 'Dit is voor jou, Madalitso, omdat jij mij zo goed geholpen hebt.'

'Zikomo*, zikomo, agogo.' Madalitso pakt het plastic zakje uit zijn broekzak waar de andere kwacha in zitten. Daar doet hij de kwacha van agogo bij. Nu heeft hij honderd kwacha.

Hij stopt het zakje weer diep in zijn broekzak. Wat fijn dat

hij nu genoeg geld heeft.

Hij rent snel naar huis.

Amai loopt buiten.

'Amai! Amai! Ik heb nu genoeg geld gespaard! Mag ik een schrift en een pen gaan kopen?'

'Sstt, sstt, Madalitso. Niet zo hard roepen. Takonda slaapt.

Zij moet niet wakker worden. Laat eens kijken. O, dat is mooi. Ee, jij mag een schrift en pen op de markt gaan kopen. Ga maar snel. Dan kun je eten als je terugkomt.'

Madalitso ruikt de heerlijke geur van de nsima. Hij voelt zijn maag, maar hij gaat toch eerst naar de markt.

Daar is het kraampje waar hij zijn moet.

'Wat wil je kopen?' vraagt de man achter het kraampje.

'Een schrift en een pen.'

'Dat is dan honderd kwacha.'

'Die heb ik!' Madalitso geeft het geld dat hij gespaard heeft aan de man.

'Zikomo.' De man laat het geld in zijn broekzak glijden en geeft hem een blauw schrift en een rode pen.

'Zikomo.' Madalitso draait zich om en loopt naar huis.

Onderweg blijft hij staan en kijkt nog eens goed naar zijn schrift en pen. Ze zijn mooi. Hij is blij dat hij ze heeft. Nu kan hij voortaan meeschrijven.

Betekenis van de woorden:

Abambo	vader
Ah	ha, hé
Agogo	oma, opa, oudere
Amai	moeder
Bassie	klaar
Chabwino	goed, wat goed, fijn
Chitenge	omslagdoek
Ee	ja
Kwacha	Malawiaanse munt, 1000 kwacha is ongeveer 2 euro waard
Mphunzitsi	meester, juf
Mulungu	God
Nsima	stevige maismaaltijd
Phala	dunne maispap
Phatso	gift of cadeau
Takonda	laat ons liefhebben
Tionana	tot ziens
Zikomo	dankjewel, dank u wel